

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Det sociala verksamhetsfältet - socionomers arbetsuppgifter och professionsroll

Vårterminen 2008

Socialetik.nu

– en analys av förekomsten av kränkande och generaliserande uttryck
på diskussionsforumet om etik i socialt arbete

Rapporthandledare:
Hanna Bertilsdotter

Författare:
Linda Storm

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Det sociala verksamhetsfältet - socionomers arbetsuppgifter och professionsroll

Vårterminen 2008

Författare: Linda Storm

Rapporthandledare: Hanna Bertilsdotter

Titel: Socialetik.nu – en analys av förekomsten av kränkande och generaliserande uttryck på diskussionsforumet om etik i socialt arbete

Sammanfattning

Denna uppsats handlar om det nätbaserade diskussionsforumet socialetik.nu. Syftet har varit att undersöka om kränkande och generaliserande åsikter förekommer på forumet och vad detta i så fall innebär för diskussionerna om etik. Utifrån det urval som gjorts av inlägg på forumet framgår att åsikter som har en kränkande och generaliserande karaktär förekommer. Förekomsten av sådana åsikter kan försvåra diskussionerna på forumet. Syftet med diskussionsforumet är att skapa ett rum för samtal kring etiska problem och dilemman. Genom att tankar och erfarenheter utbyts finns möjligheter att hitta lösningar på dessa problem och dilemman. Kränkande och generaliserande åsikter kan emellertid innebära att möjligheterna till diskussioner och lärande skadas och att sidan istället används till att enbart ventilera åsikter.

Sökord

Etik, socialt arbete, diskussionsforum

Innehållsförteckning

1.	Introduktion	5
1.1	Problembakgrund	5
1.2	Syfte och frågeställningar	7
1.3	Avgränsningar	7
1.4	Precisering av begrepp	7
1.5	Sökmotorer och sökord	7
1.6	Disposition	7
2.	Metod	8
2.1	Val av datainsamlingsmetod	8
2.2	Urval	8
2.3	Tillvägagångssätt	8
2.4	Metodologiska reflektioner	9
2.5	Etiska reflektioner	10
3.	Teori	11
3.1	Val av teori	11
3.2	Teori	11
3.2.1	Lärgemenskaper på nätet	11
3.2.2	Ett kommunikationsperspektiv på lärgemenskaper	12
3.3	Teorireflektion	12
4.	Resultat	13
4.1	Vad är socialetik.nu?	13
4.2	Förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter på forumet	13
4.3	Vad har uppfattats som kränkande och generaliserande i inläggen?	14
4.4	Vad innebär förekomsten av kränkande och generaliserande inlägg för diskussionerna på forumet?	15
5.	Slutdiskussion	17
	Referenser	18

Tabellförteckning

Tabell 1	8
Tabell 2	9
Tabell 3	9
Tabell 4	14
Tabell 5	14

Figurförteckning

Figur 1	13
---------	----

1. Introduktion

1.1 Problembakgrund

Intresset för etik inom socialt arbete har blivit allt större under de senaste decennierna¹. Alf Ronnby (1993a) sammanfattar detta när han i sin artikel "Det förnyade intresset för etik" skriver: *Det går en våg av intresse för etik genom vårt land. Att diskutera våra djupast liggande värderingar har blivit högsta mode.*²

Kunskapen och intresset för etik inom socialt arbete har gradvis förbättrats allt sedan professionen utvecklades. Utifrån en studie om hur etiska värderingar utvecklats inom socialt arbete i USA menar Frederic Reamer (1998) att etiska frågor alltid har varit ett viktigt inslag i det sociala arbetet. Under professionens hela historia har socialarbetare visat intresse för vad som är rätt och fel. Fokus låg under 1920-talet på klienternas värderingar och moral och mycket lite intresse visades för socialarbetarnas egna värderingar. Gradvis under 1920- 1950-talet började dock denna inställning att försvinna för att övergå i strukturella och miljömässiga orsaker till sociala problem. Under 1960- och 1970-talet var det enligt Reamer främst social rättvisa, sociala reformer och mänskliga rättigheter som var av intresse för socialarbetarna. Särskilt viktigt under denna period var det ökande antalet kommentarer om centrala värderingar i socialt arbete. Under 1980-talet gick socialt arbete in i en ny era då teorier om etik började tillämpas på verkliga händelser som socialarbetare möter varje dag. Reamer menar att etiken i socialt arbete har utvecklats från att handla om klienternas värderingar till att idag handla om att identifiera och analysera komplexa etiska dilemman och att konfrontera etiska förseelser inom professionen.³

Ronnby definierar den etiska kodexen som professionens kollektiva markering av vilka värden som är viktiga. Kodexen uttrycker vilka värden som ska ha företräde i konfliktsituationer.⁴ Den etiska kodexen har under en lång tid varit viktig för så väl utbildningar i socialt arbete och i det praktiska arbetet runt om världen. Elaine Congress och Donna McAuliffe (2006) uppmärksammar de etiska utmaningar som socialarbetare möter i sitt arbete. Ett sätt att konkret möta dessa utmaningar och dilemman har enligt Congress och McAuliffe varit att utarbeta yrkesetiska riktlinjer och en etisk kodex för det sociala arbetet.⁵ Utifrån sin analys av strukturen och innehållet i kodexen i 20 länder visar Congress och McAuliffe på stora likheter i värderingar och principer, men skillnader i praktiska anvisningar. En anledning till likheten kan vara att länderna har använt sig av den internationellt antagna etiska kodexen i sin utformning av en egen kodex.⁶ Den internationella sammanslutningen av socialarbetare (IFSW) antog sina etiska regler 1976. Reglerna innehåller grundprinciper och allmänna förhållningssätt samt paragrafer om förhållandet till klienten, arbetsplatsen, kollegor, professionen och till samhället.⁷ Congress och McAuliffes har i sin forskning kommit fram till att även om socialarbetare har kunskap om den etiska kodexen överväger de inte att använda den när de möts av etiska dilemman i sitt arbete. Congress och McAuliffe anser att socialarbetare måste se vikten av en etiskt utformad praktik. Socialarbetarna måste ofta uppdatera och ompröva det praktiska etiska arbetet och den etiska kodexen allteftersom kunskapen ökar och nya etiska problem uppstår.⁸

¹ Ronnby, 1993 (a), s. 9

² ibid.

³ Reamer, 1998, ss. 488-496

⁴ Ronnby, 1993 (a), s. 9

⁵ Congress och McAuliffe, 2006, s. 151

⁶ ibid.

⁷ Ronnby, 1993 (b), s. 155

⁸ Congress och McAuliffe, 2006, ss. 154, 164

McAuliffe (2005) har också undersökt hur etiska utvärderingar hjälper till att placera etik på agendan i arbetsorganisationer⁹. Hon definierar en etisk utvärdering som en kritisk granskning av en organisations prestation utifrån en etisk bedömningsgrund som fastställts innan granskningen påbörjades.¹⁰ Etiska utvärderingar är enligt McAuliffe viktiga eftersom socialarbetare har ett mycket självständigt arbete. I de organisationer där etiska och yrkesmässiga riktlinjer är dåligt angivna ser McAuliffe en stor fara för tillvaratagandet av klienternas rättigheter. Resultat av undersökningen visar på att etiska utvärderingar är användbara för att öppna upp för diskussioner om etik och en etisk praktik bland såväl personal som ledning. Utvärderingen identifierade också luckor i kunskapen om vissa aspekter av den etiska praktiken, samt tekniker för att förbättra tillvägagångssätten i organisationen.¹¹

I Sverige märks genomslaget av etikdiskussionen inom socialt arbete kanske främst genom Akademikerförbundet SSR:s första yrkesetiska riktlinjer för socionomer från år 1985. Efter kritik från bland annat Alf Ronnby omarbetades riktlinjerna år 1991.¹² År 1997 gjordes en ny revidering och den senaste versionen av riktlinjerna är från år 2006. Namnet har nu ändrats från ”yrkesetiska riktlinjer” till ”etisk kod”.¹³

Socialstyrelsen uppmärksammar behovet av etiska överväganden inom socialt arbete i antologin ”Utan fast punkt” år 2001. Syftet med antologin var att framhålla de etiska frågeställningarna och bidra till en fördjupad diskussion om bemötande och kvalitet i socialtjänsten.¹⁴ I samband med utgivandet hade etikkonferenser hållits runtom i landet och de som varit intresserade av en fortsatt diskussion kring frågorna hade fått anmäla sitt intresse. UFFE, utvecklings- och fältforskningsenheten vid Umeå socialtjänst, försökte efter detta få igång diskussioner kring etik genom e-postlistor, men få visade intresse för att diskutera. UFFE hade skött om administrationen av ”Utan fast punkt” och eftersom det fortfarande fanns pengar kvar efter att antologin publicerats väcktes tanken på att skapa ett diskussionsforum kring etik. Kontakter togs med sociala nätet, en tjänst på Internet för professionella som arbetar med sociala frågor och för andra personer som är intresserade av ämnesområdet. Våren 2003 skapades socialaetik.nu som ett samarbete mellan UFFE och sociala nätet. [Socialaetik.nu](http://socialaetik.nu) är idag en sida för samtal kring etik i socialt arbete. Alla kan vara med och starta diskussioner, ställa frågor eller skriva krönikor på sidan.¹⁵

Etik är ständigt aktuellt inom socialt arbete. Diskussionsforumet socialaetik.nu kan vara ett bra sätt att uppmärksamma etiska problem inom verksamhetsområdet, precis som diskussioner kring etiska koder och seminarier om etik i socialt arbete är det. Det finns dock både fördelar och nackdelar med ett sådant forum. En fördel är att såväl yrkesverksamma inom socialt arbete som personer som sökt hjälp från socialtjänsten kan mötas och diskutera etiska problem och dilemman inom verksamheten. Internet skapar också en stor fördel i och med att diskussionerna kan ske anonymt och personerna behöver inte senare stå till svars för sina åsikter. Men anonymiteten kan vara till nackdel i de fall där den får som följd att kränkande och generaliserande uttryck börjar förekomma på diskussionsforumet. Mitt intresse för att undersöka förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter och vad de kan innebära för

⁹ McAuliffe, 2005, ss. 357-369

¹⁰ *ibid.* ss. 358-59

¹¹ *ibid.* ss. 359, 364

¹² Ronnby, 1993 (b), s. 157

¹³ www.akademssr.se, 2008-04-27

¹⁴ Socialstyrelsen, 2001, s. 3

¹⁵ www.socialaetik.nu, www.socialanatet.se, www.umea.se, 2008-04-09

etikdiskussionerna på socialetik.nu väcktes efter att jag läst några inlägg och upptäckt att en del åsikter som framförts kan uppfattas kränkande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter på diskussionsforumet socialetik.nu och vad dessa åsikter innebär för diskussioner kring etik på forumet.

De centrala frågeställningarna är:

- Förekommer kränkande och generaliserande åsikter på forumet?
- Går det att urskilja en förändring över tid vad gäller inslaget av kränkande och generaliserande åsikter på forumet?
- Vad innebär förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter för diskussionerna på forumet?

1.3 Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa min undersökning av innehållet på socialetik.nu till förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter. Anledningen till att jag valt att fokusera på just detta område är jag anser att det uppstår en motsättning mellan syftet med forumet ”att skapa samtal kring etik” och hur sidan används i praktiken om det förs fram kränkande och generaliserande åsikter.

1.4 Precisering av begrepp

Med *kränkande och generaliserande åsikter* avses åsikter som kan uppfattas som direkt kränkande för en enskild individ, samt åsikter som uttrycker generaliserande och kränkande egenskaper hos en specifik grupp av individer (exempelvis socialarbetare, äldre, funktionshindrade, individer med en specifik etnisk härkomst).

1.5 Sökmotorer och sökord

Jag har använt mig av sökmotorerna Academic Search Elite (EBSCO) och Google Scholar för att hitta artiklar om etik och socialt arbete. De ord som jag sökt på är: *ethics, social work, ethical issues, ethical discussions, social worker, etik, socialt arbete, etiska diskussioner, socialarbetare*. Jag har även sökt på ovan nämnda ord samt *bemötande och socialt arbete* i ALBUM, Umeå universitetsbiblioteks katalog. För att hitta teorier om diskussionsforum på Internet har jag också sökt i ALBUM på orden *mötesplatser* och *Internet*.¹⁶ I samtliga fall har jag valt de artiklar och böcker som jag ansett vara mest relevanta för min uppsats.

1.6 Disposition

Efter detta inledande kapitel följer ett metodkapitel där valet av datainsamlingsmetod och analysmetod förklaras och motiveras. Kapitel tre handlar om hur det teoretiskt går att se på kommunikation på ett diskussionsforum som socialetik.nu. I kapitel fyra redovisas resultaten av undersökningen. I detta kapitel finns också en utförligare redogörelse för hur forumet fungerar, samt vad som ansetts vara kränkande och generaliserande i inläggen. Uppsatsens femte och sista kapitel utgörs av en slutdiskussion.

¹⁶ Sökningen i Academic Search Elite och Google Scholar gjordes 2008-04-09. Sökningarna i ALBUM gjordes 2008-04-09, 2008-04-29 och 2008-05-07

2. Metod

2.1 Val av datainsamlingsmetod

Jag har valt att göra en kvantitativ innehållsanalys av inlägg på diskussionsforumet socialetik.nu. Det källmaterial som jag använder mig av består av ett urval av inlägg på forumet. Kvantitativ innehållsanalys är ett mycket användbart verktyg för att få svar på frågor om förekomsten av olika typer av innehållsliga kategorier i ett material. Det kan handla om hur frekvent olika kategorier förekommer eller om hur stort utrymme i tid eller rum som olika kategorier får.¹⁷ Valet av kvantitativ innehållsanalys för min analys av inläggen tedde sig naturligt då jag vill undersöka förekomsten av kränkande och generaliserande uttryck på diskussionsforumet.

2.2 Urval

Det finns 969 stycken inlägg på diskussionsforumet socialetik.nu¹⁸. Dessa 969 inlägg utgör min population, det vill säga samtliga enheter som jag vill få upplysningar om¹⁹. Detta är ett alldeles för stort antal för att jag ska kunna göra en analys av samtliga inlägg, en sådan undersökning skulle bli för tidskrävande. Därför har jag valt att göra ett urval av inlägg som jag undersöker. Urvalet består av samtliga inlägg som gjorts på forumet under maj, juni och juli månader år 2003 och år 2007.

Jag valt ut inlägg från år 2003 och år 2007 för att jag ska kunna undersöka om det går att se någon förändring över tid vad gäller inslaget av kränkande och generaliserande åsikter på forumet. Enligt statistik från socialetik.nu²⁰ gjordes det 227 inlägg under år 2003 och 271 under år 2007. Det har inte gått att få ett lika stort antal enheter att undersöka för de båda åren. Minst skillnad i antal inlägg mellan år 2003 och år 2007 var under maj, juni och juli, därför har dessa månader valts i undersökningen. Totalt ingår 125 inlägg i urvalet. I tabell 1 framgår antalet inlägg som ingår i urvalet fördelat per år.

Tabell 1. Antal inlägg fördelat per år

År	Antal inlägg
2003	51
2007	74
Totalt	125

2.3 Tillvägagångssätt

Inläggen har lästs igenom och sedan har en kodbok upprättats, där det framgår vilka olika egenskaper eller variabler som ska registreras i inläggen och vilket variabelvärde dessa ska ha²¹. I tabell 2 redovisas kodboken.

¹⁷ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, och Wängnerud, 2003, s. 219

¹⁸ Siffran kommer från en manuell räkning av inläggen den 7 maj 2008.

¹⁹ Holme och Solvang, 1997, s. 181

²⁰ Statistiken har erhållits från administratören för socialetik.nu.

²¹ Se Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, och Wängnerud, 2003, s. 223

Tabell 2. Kodbok

1. Innehåller ej kränkande och generaliserande åsikter
2. Innehåller kränkande och generaliserande åsikter
2.1 Kränkande och generaliserande åsikter om socionomer
2.2 Kränkande och generaliserande åsikter om socialsekreterare
2.3 Kränkande och generaliserande åsikter om ekonomihandläggare
2.4 Kränkande och generaliserande åsikter om arbetsförmedlare
2.5 Kränkande och generaliserande åsikter om politiker
2.6 Kränkande och generaliserande åsikter om kommunal förvaltning
2.7 Kränkande och generaliserande åsikter om missbrukare
2.8 Kränkande och generaliserande åsikter om hemlösa
2.9 Kränkande och generaliserande åsikter om socialtjänsten
2.10 Kränkande och generaliserande åsikter om flertalet beslutsfattare
2.11 Kränkande och generaliserande åsikter om enskilda personer

Inläggen har antingen klassificerats som (1) ej kränkande och generaliserande eller som (2) kränkande och generaliserande. För att ett inlägg ska klassificeras som kränkande och generaliserande har det krävts att det fallit in under någon av underkategorierna 2.1-2.11. Anledningen till att dessa underkategorier skapats är att det ska framgå på ett tydligt sätt vad som är kränkande och generaliserande i inläggen. Varje inlägg har endast givits ett värde, så även om ett inlägg innehållit flera meningar med kränkande och generaliserande åsikter har det bara räknats en gång (som en kränkande och generaliserande åsikt).

En kodblankett med samtliga värden för varje inlägg har skapats i Excel. I tabell 3 framgår delar av kodblanketten. Utöver kodningarna har även meningarna som innehållit kränkande och generaliserande åsikter förts in i kodblanketten.

Tabell 3. Exempel på kodblankett

Inlägg	1. Ej kränkande	2. Kränkande	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5 Politiker
Inlägg 1.	1						
Inlägg 53.		2					2.5

2.4 Metodologiska reflektioner

Uppsatsen har både kvantitativa och kvalitativa inslag. Frågeställningarna som rör förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter och om det skett någon förändring över tid vad gäller förekomsten av dessa åsikter är av kvantitativ karaktär. Dessa frågor är centrala i den kvantitativa innehållsanalysen av inlägg på forumet. Resultaten av innehållsanalysen kan ses som en bakgrund till den sista frågeställningen om vad förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter innebär för diskussionerna kring etik på forumet och den diskussion som följer kring den frågan.

En kvantitativ innehållsanalys bör enligt Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, och Wängnerud (2003) innehålla ett reliabilitetstest. Detta test kan ses som är en form av betygssättning på undersökningens kvalitet och noggrannhet. Testet genomförs genom att den som kodat materialet efter en tid går igenom en mindre del av materialet en gång till, eller allra helst genom att en annan person gör omkodningen. Reliabiliteten undersöks sedan, variabel för variabel, genom att beräkna procentandel överensstämmande kodningar. Ju högre procentandelen överensstämmande kodningar är, desto bättre är reliabiliteten.²² Den första kodningen av materialet gjordes den 9 maj 2008 och en omkodning av hela materialet gjordes den 18 maj 2008. Omkodningen innebar att 4 inlägg av 125 omkodades²³, vilket ger 97 procent överensstämmande kodningar. En person har fått gå igenom de inlägg som klassificerats som kränkande och generaliserande och ge sin uppfattning om huruvida inläggen har kränkande inslag. Detta ledde inte till någon omkodning av inläggen, eftersom personen ansåg att det uttrycktes kränkande åsikter i samtliga av dessa inlägg.

Ytterligare en aspekt att beakta i undersökningen är att diskussionerna på socialetik.nu förs utifrån olika ämnen och frågor som väckts på forumet. Diskussionerna förs inte under en bestämd tid utan är hela tiden pågående. En fråga eller ett ämne hamnar i forumarkivet när det inte gjorts några inlägg på tre månader, men så fort ett nytt inlägg görs flyttas frågan tillbaka till listan över pågående diskussioner. Utifrån det urval som gjorts av inläggen (maj, juni, juli månader) kan detta innebära ett problem vid jämförelser mellan inlägg år 2003 och år 2007. Inläggen som valts ut för respektive år kan handla om olika frågor och områden. Förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter är till stor del kontextbunden, vissa diskussioner är mer känsliga än andra. Detta innebär att inlägg som gjorts efter en fråga från administratören om vem besökarna på sidan är antagligen inte kommer att innehålla kränkanden eller generaliserande åsikter på samma sätt som inlägg gjorda under diskussionen socialtjänst och bemötande. En analys av vilka områden inläggen för respektive år berör har gjorts för att se om det finns en skevhet i materialet som den som beskrivits ovan.

2.5 Etiska reflektioner

Respekt för medmänniskor är en grundläggande utgångspunkt för all form av samhällsforskning²⁴. En del av respekten innebär att skydda integriteten hos den enskilde som bidrar med information. Den enskilde ska också veta om att han eller hon deltar i en undersökning och ge sitt samtycke till detta.²⁵

På socialetik.nu kan alla inlägg göras anonymt under täcknamn, därmed är personerna som skrivit inläggen även anonyma för mig. Viss personlig information kan förekomma på forumet (ex. bostadsområde, kommun och socialtjänst), därför har jag varit uppmärksam på att ingen sådan information kommer med i redovisningen av resultaten.

Kravet på samtycke blir komplicerat när det gäller analyser av diskussionsforum på Internet. Forumet innehåller hundratals anonyma inlägg. UFFE har löst detta problem genom att behålla äganderätten till alla inlägg som görs på forumet. Det framgår även på startsidan att inläggen på forumet kan komma att användas i forskningssyfte. Därmed har jag gjort bedömningen att personer som skriver inlägg på diskussionsforumet samtidigt ger sitt samtycke till att ingå i undersökningar om hur forumet används.

²² Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, och Wängnerud, 2003, s. 231

²³ Två stycken inlägg som kodats som kränkande/generaliserande omkodades till ej kränkande/ej generaliserande, medan två stycken inlägg som från början kodats som ej kränkande/ej generaliserande kodades om till kränkande/generaliserande.

²⁴ Holme och Solvang, 1997, s. 32

²⁵ *ibid.* ss. 32, 333-335

3. Teori

3.1 Val av teori

Avsnittet som följer är tänkt att ge en förståelse för hur det teoretiskt går att se på kommunikationen på ett diskussionsforum som *socialetik.nu*. Teorin bygger på ett av de vetenskapliga perspektiv som åskådliggörs i Ove Jobring och Urban Carlén m.fl. (2005) *Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet*. För att teorin ska bli mer lättbegriplig inleds kapitlet med en definition av lärgemenskaper på nätet, samt en förklaring till hur dessa gemenskaper kan kopplas till diskussionsforumet *socialetik.nu*.

3.2 Teori

3.2.1 Lärgemenskaper på nätet

Enligt Jimmy Jaldemark, Ola Lindberg och Anders D. Olofsson (2005) innebär en nätbaserad lärgemenskap att deltagarna i gemenskapen har möjlighet att kommunicera med varandra kring ett innehåll²⁶. Ove Jobring och Urban Carlén (2004) menar att lärgemenskaper, till skillnad från exempelvis informationsportaler, karaktäriseras av att tonvikten ligger på utbytet och interaktionen mellan deltagarna snarare än på förmedlandet av information²⁷. Gemenskaper på nätet kan enligt Jobring och Carlén innehålla delar av informativa element. Det centrala är dock att erbjuda och underhålla interaktiva tekniker som chat-grupper, e-postlistor och forum där det finns möjligheter för den enskilde användaren att presentera material.²⁸

Jobring och Carlén skiljer mellan tre typer av lärgemenskaper; utbildningsrelaterade, arbetsintegrerade och intressebaserade. Ett exempel på en utbildningsrelaterad lärgemenskap är *PING PONG*, en teknisk plattform där lärare och studenter kan koordinera information om en kurs. Inom de arbetsintegrerade lärgemenskaperna placeras utbildningar som kan relateras till olika yrken och arbetsplatser. De arbetsintegrerade lärgemenskaperna är oftast interna, lärandet sker inom företag och institutioner. Men det finns även exempel på globala projekt där yrkesverksamma inom ett område kan mötas och diskutera olika aspekter av arbetet. Intressebaserade lärgemenskaper är en bred kategori av gemenskaper där människor möts på grund av ett delat intresse. Sport, släktforskning, religion och samhällsfrågor är några exempel på intressen som utgör grunden för lärgemenskapen. En skillnad mellan intressebaserade lärgemenskaper och de två övriga kategorierna är att inom de intressebaserade lärgemenskaperna sköter deltagarna oftast själva administrationen av gemenskapen.²⁹

Jobring och Carlén menar att utifrån samhällets synpunkt och den enskildes kunskapsperspektiv är utvecklingen av lärgemenskaper önskvärd. Enligt författarna ökar gemenskaperna mobiliteten inom yrkesgruppen, samarbetsförmågan och den enskildes kompetens.³⁰

Socialetik.nu kan utifrån diskussionen ovan ses som en lärgemenskap på nätet. Det framgår tydligt på sidan att syftet med den är att skapa utrymme för samtal om etiska problem inom socialt arbete.³¹ Sidan kan ses som en förening av arbetsintegrerade och intressebaserade

²⁶ Jaldemark, Lindberg och Olofsson, 2005, s. 110

²⁷ Jobring och Carlén, 2004, s. 12

²⁸ *ibid.*

²⁹ *ibid.* ss. 15-20

³⁰ *ibid.* s. 20

³¹ Högst upp på startsidan *www.socialetik.nu* står det: *Social Etik Din sida för samtal om etik i socialt arbete*

lärgemenskaper, eftersom både yrkesverksamma inom socialt arbete och övriga intresserade kan mötas på sidan.

3.2.2 Ett kommunikationsperspektiv på lärgemenskaper

Mats Heide (2005) använder begreppet praktikgemenskap för den gemenskap som skapas i organisationer när personer med samma intressen, kunskaper och yrkeserfarenheter under en tid interagerar³². Det kan handla om kollegor som diskuterar olika problem och aspekter av arbetsuppgifterna under arbetets gång eller på kafferaster, men praktikgemenskapen upprätthålls i vissa fall även genom diskussionsgrupper på Internet³³. Jag kommer i fortsättningen att använda begreppet lärgemenskap för den företeelse som Heide beskriver, eftersom jag anser att en praktikgemenskap faller under det som i det tidigare avsnittet beskrivits som lärgemenskap.

Heide belyser lärgemenskaper utifrån ett meningsskapande perspektiv på kommunikation³⁴. Målet med kommunikation enligt detta perspektiv är att bevara en gemenskap och att utveckla och förstärka den gemensamma föreställningen om olika fenomen, händelser och företeelser som finns inom en grupp. Kommunikation ses som en ömsesidig process där människor tillsammans skapar en mening av olika budskap. Utifrån detta perspektiv ses kunskap som socialt konstruerad och något som uppstår genom samverkan och i kommunikation mellan människor.³⁵

Enligt Heide krävs det mycket kommunikation, förhandlingar och meningsskapande för att kunskap ska kunna uppstå i lärgemenskaper. Dessa faktorer är en förutsättning för att förstå hur personer med andra perspektiv, erfarenheter och bakgrund tänker och för att diskutera olika synsätt och på så sätt förvärva nya insikter och kunskaper.³⁶

Internetbaserade lärgemenskaper har enligt Heide goda egenskaper för att stödja lärande inom en yrkesgrupp. Kommunikationen är oftast öppen för alla i gruppen och det går att följa all kommunikation och delta i diskussioner om så önskas. Internetbaserade lärgemenskaper öppnar nya möjligheter att erhålla kunskaper, eftersom medlemmarna kan fråga andra, diskutera och pröva idéer.³⁷ Heide ser dock ett problem med lärgemenskaper när de används för att skapa kommunikation och kunskap mellan olika yrkeskategorier. Medlemmarna av gemenskapen har då olika bakgrund, intressen, utbildning och arbetspraktik. För att det i dessa fall ska gå att skapa en gemensam förståelse för händelser och företeelser krävs oftast att kommunikationen sker öga mot öga.³⁸

3.3 Teorirefleksion

Den teoretiska diskussion i en uppsats som berör ämnet etik i socialt arbete hade kunnat handla om frågor som vad är etik och vad är etiskt respektive oetiskt. Båda frågorna är dock oerhört stora, det skulle gå att skriva en hel bok bara om vad etik är. Därför har fokus istället lagts på hur det teoretiskt går att förstå ett diskussionsforum samt kommunikationen på ett sådant forum.

³² Heide, 2005, ss. 35-36

³³ ibid. ss. 35-36, 44

³⁴ ibid. ss. 41-43,

³⁵ ibid. 41-43

³⁶ ibid. s. 51

³⁷ ibid. ss. 45-47

³⁸ ibid. ss. 47-49

4. Resultat

4.1 Vad är Socialetik.nu?

Socialetik.nu blev tillgänglig för allmänheten den 5:e mars 2003. Sidan är ett resultat av ett projekt som från början kallades E-samtal. Efter konferenserna som hållits i samband med utgivandet av "Utan fast punkt" hade de som var intresserade av fortsatta diskussioner kring etik i socialt arbete skrivit ner sin mailadress på listor. De cirka 150 personer som skrivit upp sig på listorna uppmanades senare att skicka in synpunkter och reflektioner kring etik, men endast 17 inlägg kom in. Hösten 2002 tog UFFE kontakt med sociala nätet och frågade om de var intresserade av att skapa en sida på nätet där etik i socialt arbete skulle stå i fokus. Sociala nätet ville vara med och skapa sidan och hade dessutom erfarenheter av debatt- och diskussionsforum. Socialetik.nu ligger hos sociala nätet, men fick också en egen kortadress för att den ska vara lätt att nå och komma ihåg.³⁹

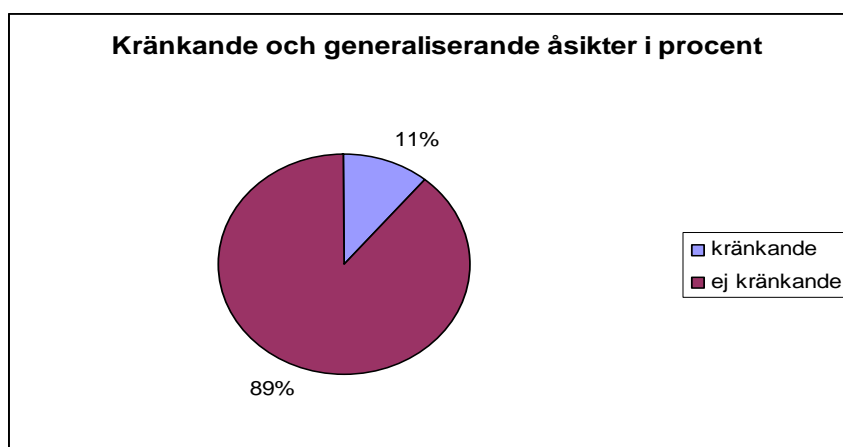
På socialetik.nu går det att läsa eller lägga in krönikor om etiska problem eller dilemman. Det finns en aktuell krönika, men det går även att läsa tidigare krönikor. På diskussionsforumet kan användarna lägga in kommentarer angående krönikorna eller starta en diskussion kring en egen fråga. Inläggen kan göras anonymt, men ett täcknamn måste alltid anges. Sidan har också en kortfråga som användarna kan svara på och/eller se hur svaren fördelat sig.

Just nu pågår 13 diskussioner om olika etiska problem på forumet, men i arkivet finns 122 tidigare diskussioner som det inte gjorts några inlägg på under de senaste tre månaderna. De diskussioner som innehåller flest inlägg rör hemlöshet (127 inlägg) och socialtjänst och bemötande (94 inlägg). Den pågående kortfrågan lyder: Om du har en känsla av att vilja göra något, att ställa upp. Vad skulle du välja att göra?⁴⁰

4.2. Förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter på forumet

Resultatet av undersökningen visar att kränkande och generaliserande åsikter/inlägg förekommer på diskussionsforumet. Av de totalt 125 stycken inlägg som analyserats har 14 stycken inslag av sådana åsikter. I figur 1 redovisas andelen kränkande och generaliserande inlägg i procent, i förhållande till andelen ej kränkande och ej generaliserande inlägg.

**Figur 1. Andel kränkande och generaliserande/
ej kränkande och ej generaliserande inlägg**

³⁹ Uppgifterna kommer från en avrapportering om socialetik.nu till Socialstyrelsen, 2003-10-12

⁴⁰ www.socialetik.nu, 2008-05-15

En jämförelse mellan inläggen från år 2003 och år 2007 visar att 13 av de 14 inlägg som klassificerats som kränkande och generaliserande gjorts under år 2007. Tabell 4 visar fördelningen mellan kränkande och generaliserande/ej kränkande och generaliserande inlägg under de båda åren.

Tabell 4. Jämförelse mellan inlägg från år 2003 och år 2007

År	Ej kränkande och generaliserande åsikter	Kränkande och generaliserande åsikter	Summa inlägg
2003	50	1	51
2007	61	13	74

Detta skulle kunna tolkas som att det skett en förändring på forumet från år 2003 till år 2007 vad gäller förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter. Vid en närmare studie av de ämnen som inläggen handlar om framgår dock att många av inläggen från år 2003 handlar om ämnen som ”vem är du som besöker socialetik.nu” och ”vem vill du se krönikor av”, ”kan du koppla bort jobbet under din semester”. I urvalet från år 2007 ingår däremot flera ämnen som ger större utrymme för diskussioner, exempelvis hemlöshet. För att det ska gå att säga något generellt om huruvida det skett en förändring över tid vad gäller inslaget av kränkande och generaliserande åsikter på forumet behöver diskussionerna kring ett specifikt ämne följas över tid. Alternativt kan en undersökning av samtliga inlägg på forumet göras för att det ska gå att få en bättre uppfattning om denna fråga.

4.3 Vad har uppfattats som kränkande och generaliserande i inläggen?

En del av klassificeringen av inläggen som kränkande eller generaliserande innebar att det skulle framgå vem eller vilka åsikterna riktas mot. I tabell 5 framgår vem de kränkande och generaliserande åsikterna riktats mot, samt hur många av inläggen som riktats mot varje grupp. Åsikterna har främst riktat sig mot olika beslutsfattare inom socialt arbete och politiker, 10 av de totalt 14 inläggen med kränkande och generaliserande åsikter riktas mot denna grupp⁴¹.

Tabell 5. Vem riktar sig de kränkande och generaliserande åsikterna mot?

Flertalet beslutsfattare	7
Politiker	1
Ekonomihandläggare	1
Socialtjänst	1
Hemlösa	1
Missbrukare	1
Enskilda personer	2

⁴¹ Denna siffra har fåtts när inlägg riktade mot grupperna flertalet beslutsfattare, politiker, ekonomihandläggare och socialtjänst har adderats.

Nedan följer några utdrag ur meningar som har gjort att inlägg klassificerats som kränkande och generaliserande:

- *Därför tvingas jag anlita den kommunala inkompetensen... Arbetsförmedlare är "livsfarliga" för att de är både obildade och utbildade, dvs på ren svenska korkade...Ekonomihandläggare inom kommunen verkar vara personlighetsstörda, kanske för att de inte gjort någon vedertagen karriär inom socialt arbete.*
- *... bevis på dels inkompetensen bland ekonomihandläggare, och dels den sadistiska personlighetsstörningen som detta bottenskarp inom kåren tycks besitta*
- *Vad kan det vara för bakomliggande syften som driver de berörda politiker, tjänstemän och frivilligorganisationer att försvara alla dessa lögner och deras diskriminerande människosyn? Hur kan alla dessa ofta så självgoda människor någonstans tro...*
- *Den som missbrukar droger har ju som bekant ofta stora problem att passa överenskomna tider och fullfölja en långsiktig behandlingsplan i öppenvård... de känslomässigt omogna personerna med missbruksproblem... andra personer som har i stort sett samma problem som de själva vad gäller förmåga till ansvarstagande, medkänsla och empati.*

De första tre exemplen riktas mot olika beslutsfattare eller myndigheter. Dessa inlägg har ett klart generaliserande inslag, de riktas inte mot en specifik handläggare eller beslutsfattare utan säger något om hela yrkeskårerna. Budskapet som förs fram har kränkande inslag, de berörda yrkesgrupperna anses vara inkompetenta, utbildade, korkade, personlighetsstörda eller självgoda. Det sista exemplet riktas mot missbrukare, även här finns inslag av generaliserande åsikter. Budskapet är att samtliga missbrukare är känslomässigt omogna och har problem med förmåga till ansvarstagande, medkänsla och empati.

Två inlägg har klassificerats som kränkande mot enskilda personer. Här följer utdrag ur dessa inlägg:

- *Det enda du "bevisar" är din egen problembild. Stackars dig*
- *... vill du ha svältande och döende liggande i rännstenen när du är ute och shoppar på lönedagen*

I båda fallen riktas inläggen mot en specifik person/ett specifikt täcknamn, vilket avsändaren tydliggjort i inlägget. I det först inlägget vill avsändaren såväl nedvärdera som frysa ut mottagaren, vars inlägg inte har något värde annat än att visa på den egna problembilden. Avsändaren i det andra inlägget försöker säga något om mottagarens egoism och eventuella brist på empati för utsatta grupper i samhället.

4.4 Vad innebär förekomsten av kränkande och generaliserande inlägg för diskussionerna på forumet?

Socialetik.nu är tänkt att vara en sida där yrkesverksamma och övriga intresserade kan mötas för att diskutera etiska problem och dilemman i socialt arbete. Genom att tankar, idéer och erfarenheter utbyts finns möjligheten att komma fram till en gemensam lösning på dessa problem och dilemman.

Mats Heide belyser kommunikationen i diskussionsgrupper/forum utifrån ett meningsskapande perspektiv. Heide ser kommunikationen som en ömsesidig process där människor tillsammans konstruerar betydelsen av olika budskap. Det krävs dock enligt Heide mycket kommunikation, förhandlingar och meningsskapande för att personer med olika perspektiv, erfarenheter och bakgrund ska kunna komma fram till nya gemensamma insikter och kunskaper. Ett diskussionsforum som socialetik.nu fungerar därmed så länge det sker en intensiv kommunikation och förhandling kring olika synsätt på etiska problem och dilemman. Under dessa förhållanden finns möjligheten att komma fram till en gemensam lösning på problemen. När personer för fram kränkande och generaliserande åsikter skadas däremot kommunikationen på forumet. Då handlar det snarare om att personerna vill ventilerat sitt synsätt än om en vilja att kommunicera tills en gemensam uppfattning förhandlats fram.

5. Slutdiskussion

I förra kapitlet redovisades och diskuterades resultaten av den analys som gjorts av inläggen på diskussionsforumet socialetik.nu. Resultaten visar att kränkande och generaliserande åsikter förekommer på forumet, 11 procent av inläggen i urvalet innehåller sådan åsikter. En del av åsikterna som framförts är oerhört kränkande, exempelvis åsikter som att ekonomihandläggare har en sadistisk personlighetsstörning. Det har däremot varit svårare att komma fram till något resultat vad gäller frågan om det skett någon förändring över tid av förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter. En utförligare undersökning av inläggen på forumet behövs för att ge svar på denna fråga.

Förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter kan innebära problem för diskussionerna om etik på forumet. Det är förståeligt att ett oetiskt bemötande från yrkesverksamma inom socialt arbete kan väcka ilska hos den som drabbats av detta. [Socialetik.nu](http://socialetik.nu) är tänkt att vara ett forum där frågor om etiskt handlande och bemötande kan väckas. Om forumet används av enskilda för att avreagera sin ilska och uttrycka generaliserande åsikter om yrkesverksamma inom socialt arbete anser jag dock att forumet förlorar en del av sitt syfte. Dessa åsikter skadar kommunikationen på forumet och fokus kan hamna på att bara ventilerat åsikter istället för att bidra med ytterligare aspekter av ett etiskt problem och ökad kunskap.

Resultaten av innehållsanalysen har visat på ett flertal frågor som skulle vara av intresse för ytterligare undersökningar av inläggen på diskussionsforumet. Som tidigare nämnts skulle det vara intressant att göra en utförligare undersökning av inläggen för att se om det skett någon förändring över tid vad gäller förekomsten av kränkande och generaliserande åsikter. Resultaten väckte också en intressant fråga som rör kränkande åsikter riktade mot enskilda personer. Min uppfattning om dessa åsikter var från början att de kunde ha ett homofobiskt eller främlingsfientligt inslag, men några sådana åsikter har inte påträffats i inläggen. Det som går att se är att ett av inläggen som klassificerats som kränkande mot en enskild person uttrycker en åsikt om att en person som skrivit inlägg på forumet inte har något att bidra med till diskussionerna på forumet. Detta kan ses som en form av utfrysning av den personen. Utfrysning eller mobbning av personer som skriver inlägg skulle därför också vara av intresse för vidare innehållsanalyser av inlägg på diskussionsforumet socialetik.nu.

Referenser:

Congress, Elaine och McAuliffe, Donna. "Social Work Ethics: Professional Codes in Australia and the United States". **International Social Work**. 2006; 49.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena. **Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad**. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2003.

Heide, Mats. "Kommunikationsperspektiv och gemenskapers lärande" i Jobring och Carlén (red). **Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet**. Lund: Studentlitteratur, 2005.

Holme, Idar Magne och Solvang, Bernt Krohn. **Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder**. Studentlitteratur: Lund, 1997.

Jaldemark, Jimmy, Lindberg, Ola och Olofsson, Anders D. (red). "Att förstå hur man deltar via redskap i en lärgemenskap" i Jobring och Carlén (red). **Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet**. Lund: Studentlitteratur, 2005.

Jobring, Ove och Carlén Urban. "Lärgemenskaper på nätet – en introduktion" i Jobring, Ove (red). **Lärgemenskaper på nätet – en introduktion**. Lund: Studentlitteratur, 2004.

Jobring, Ove (red). **Lärgemenskaper på nätet – en introduktion**. Lund: Studentlitteratur, 2004.

Jobring, Ove och Carlén, Urban (red). **Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet**. Lund: Studentlitteratur, 2005.

McAuliffe, Donna. "Putting Ethics on the Organisational Agenda: The Social Work Ethics Audit on Trial". **Australian Social Work**. 2005;58.

Reamer, Frederic. "The Evolution of Social Work Ethics". **Social Work**. 1998;43.

Ronnby, Alf (a). "Det förnyade intresset för etik" i Ronnby (red). **Etik och idéhistoria i socialt arbete**. Stockholm: Socionomen, 1993.

Ronnby, Alf (red). **Etik och idéhistoria i socialt arbete**. Stockholm: Socionomen, 1993.

Ronnby, Alf (b). "Yrkesetik i socialt arbete" i Ronnby (red). **Etik och idéhistoria i socialt arbete**. Stockholm: Socionomen, 1993.

Socialstyrelsen. **Utan fast punkt**. Stockholm, 2001.

Internetkällor:

www.socialetik.nu

www.socialanatet.se

www.umea.se